

Eiropas Savienības
Padome

Briseļē, 2023. gada 9. jūnijā
(OR. en)

10457/23

LIMITE

ENV 665
CLIMA 289
POLGEN 55
AG 50

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsēkretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	Eiropas Savienības oglekļa tirgus ietekme uz dažādām ES politikas jomām – Polijas sniegta informācija

Gatavojoties Padomes (Vispārējās lietas) 2023. gada 27. jūnija sanāksmei, pielikumā ir pievienota Polijas delegācijas piezīme.

Poliijas paskaidrojoša piezīme par viedokļu apmaiņu par ES oglekļa tirgus ietekmi uz dažādām ES politikas jomām, tostarp enerģētiku, ES ekonomikas konkurētspēju, sociālo dzīves līmeni ES

Vajadzība pēc horizontālām debatēm par ES oglekļa tirgus ietekmi uz dažādām ES politikas jomām

ES sāk īstenot vērienīgākus mērķus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas jomā, un saskaras ar jauniem izaicinājumiem. Pēdējos gados ES ir izstrādājusi tiesību aktus klimata jomā, kas ietekmē daudzas dažādas ES politikas jomas. Tāpēc tas ietekmē ne tikai vidi, bet arī enerģētiku, rūpniecību, pārejas izmaksas, nodarbinātību un citus sociālos jautājumus. Tajā pašā laikā mēs jau saskaramies ar būtisku oglekļa cenu ietekmi uz enerģijas cenām. Sekas ir divējādas. No vienas puses, rūpnieciskās ražošanas izmaksas ES pieaug, tādējādi negatīvi ietekmējot Eiropas uzņēmumu un tautsaimniecību konkurētspēju pasaulē. No otras puses, daudzi Eiropas iedzīvotāji saskaras ar pieaugošo enerģētiskās nabadzības risku. Tāpēc mums ir jāapspriež ES ETS ietekme uz enerģijas cenām un visas ar to saistītās galvenās sociālekonomiskās problēmas, galvenokārt ES ekonomikas konkurētspēja un enerģētiskā nabadzība, kas apdraud daudzus mūsu iedzīvotājus.

Kāpēc mums šīs debates ir vajadzīgas?

Ir skaidrs, ka ievērojami augstākas enerģijas cenas un to svārstīgums būtu saistāms ar faktoru kombināciju. Lai gan daži no tiem ir pozitīvi un bija sagaidāmi (piemēram, lielāks pieprasījums, kas saistīts ar ekonomikas atveseļošanos pēc pandēmijas), citi ir ārpus mūsu kontroles un neparedzami (ārkārtēji laikapstākļi, rekordaugstas dabasgāzes cenas, ģeopolitiskā situācija). Tāpēc mēs pievērsīsimies tiem faktoriem, kurus var kontrolēt, jo tie ir saistīti ar ES politiku un darbībām, proti, ES ETS.

Tas ir īpaši steidzami, jo apstākļi kopš paketes "Gatavi mērķrādītājam 55 %" iesniegšanas ir būtiski mainījušies. Dažādi faktori ir izraisījuši rekordaugstas ES kvotu cenas, kas radīja papildu spiedienu uz enerģijas cenu pieaugumu un svārstīgumu. Tādējādi ietekmes novērtējumi, kas pievienoti 2030. gada klimata mērķrādītāja plānam, un priekšlikums pārskatīt ES ETS direktīvu ir atrauti no pašreizējās realitātes un vairs neatbilst paredzētajam mērķim. Pašreizējais ES kvotu cenu līmenis ir ievērojami pārsniedzis visus 2025. un 2030. gada scenārijus, kas bija izklāstīti minētajos dokumentos. Tomēr šodien mūsu iedzīvotāji un nozares saskaras ar aizvien lielākām problēmām, ko rada augstās enerģijas cenas un ES kvotas. Apstākļi ir mainījušies, un ir pienācis laiks Eiropas Savienībā tos ņemt vērā – nevis vairākās nozaru debatēs, bet gan patiesi horizontālā veidā. Lai gan ES kvotu cenu ietekme uz enerģijas cenām dažādās dalībvalstīs var atšķirties, to nevar atstāt neievērotu. Ir dalībvalstis, kurām raksturīga augsta elektroenerģijas un siltuma ražošanas emisiju intensitāte, kā rezultātā ES kvotu iegādes izmaksu īpatsvars enerģijas cenā ir ievērojami lielāks (Polijas gadījumā elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenu vidējais īpatsvars 2022. gadā bija 50 %, savukārt ES tas bija 20 %).

ES daļa pasaules IKP samazinājās no 25 % 1990. gadā līdz 17 % 2020. gadā. Tas nozīmē, ka pasaules ekonomikas izaugsme pēdējo trīs desmitgažu laikā galvenokārt notikusi ārpus ES – Āzijā un jo īpaši Ķīnā. Lai gan daļu no šā samazinājuma var saistīt ar atšķirīgu sākotnējo situāciju, ir vērts atzīmēt, ka arī ES izaugsme – un jo īpaši izaugsme eurozonā – bija lēnāka salīdzinājumā ar ASV. Ir samazinājusies arī ES relatīvā daļa pasaules tirdzniecībā. Salīdzinot uzņēmumus – kas ir konkurētspējas pamats – atklājas, ka starp uzņēmumiem Eiropā un ASV pastāv būtiskas atšķirības. Laikposmā no 2014. līdz 2019. gadam Eiropas uzņēmumu izaugsme bija vidēji par 40 % lēnāka nekā ASV uzņēmumu izaugsme.

2022. gadā salīdzinājumā ar 2021. gadu energoietilpīgās nozarēs, tostarp parasto metālu, ķīmisko vielu, nemetālisko minerālu un papīra rūpniecībā, samazinājās rūpnieciskā ražošana, savukārt citās ražošanas nozarēs izlaide palielinājās. Piemēram, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2022. gadā ķīmisko produktu ražošana samazinājās par vairāk nekā 6 % un parasto metālu ražošana nokritās par 4 %. Tam seko piemēri, kad uzņēmumi pārceļ savu uzņēmējdarbību ārpus ES. Piemēram, ieņēmumu ziņā pasaules lielākais ķīmisko vielu uzņēmums paziņoja, ka augsto enerģijas izmaksu dēļ tas pārcels ražošanu ārpus Eiropas. Tā rezultātā tiks zaudētas aptuveni 2600 darbavietas.

Lai gan enerģijas cenas pēdējā laikā ir stabilizējušās, tas daļēji noticis dalībvalstu valdību politikas un intervences dēļ. Tomēr jāuzsver, ka visi piemērotie pasākumi ir apgrūtinājuši valdības kontus, tādējādi samazinot spēju sniegt finansiālu atbalstu citām jomām (piemēram, enerģētikas pārkārtošanai). Turklāt, ņemot vērā to, ka 2022. gadā enerģijas rēķinu pieaugums tika ierobežots, pateicoties valdības intervencei un fiksētas cenas līgumiem, mums ir jā sagatavojas vēl vienam pieaugumam pirms 2023. gada ziemas, jo Eiropa saskaras ar pieaugošu konkurenci no Ķīnas attiecībā uz energoapgādi.

Lai gan pārmērīgas enerģijas cenas palielina dzīves dārdzību visiem eiropiešiem, slogs nav vienmērīgi sadalīts starp iedzīvotājiem. Nelabvēlīgās sekas īpaši izjūt māsaimniecības ar zemiem ienākumiem, kas dzīvo slikti izolētos mājokļos bez siltumsūkņiem pagrabā vai bez saules enerģijas paneļiem uz jumta. Saskaņā ar *Eurostat* datiem aptuveni 35 miljoni ES iedzīvotāju (aptuveni 8 % ES iedzīvotāju) 2020. gadā nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu. Enerģijas cenu pieaugums, kas sākās 2021. gadā un pasliktinājās līdz ar Krievijas iebrukumu Ukrainā 2022. gada februārī, kā arī Covid-19 krīzes ietekmē, visticamāk, ir pasliktinājis jau tā sarežģīto situāciju daudziem ES iedzīvotājiem. Turklāt ES Enerģētiskās nabadzības observatorijas dati liecina, ka aplēstais enerģētiski nabadzīgo iedzīvotāju skaits Eiropas Savienībā varētu būt līdz pat 125 miljoniem cilvēku, un augstās enerģijas cenas ir viens no trim galvenajiem faktoriem, kas izraisa šo parādību. Ēku un autotransporta nozaru iekļaušana ES ETS var situāciju vēl vairāk pasliktināt.

Kāpēc Vispārējo lietu padome ir īstais forums šīm debatēm?

Vispārējo lietu padomei ir unikāla loma ES politikas un horizontālo lietu koordinēšanā. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 16. panta 6. punktu Vispārējo lietu padome nodrošina dažādu Padomes sastāvu darba konsekvenci. Kā noteikts Padomes reglamenta 2. panta 2. punktā: "Tā ir atbildīga par politiku vispārēju koordinēšanu, institucionāliem un administratīviem jautājumiem, horizontālām lietām, kas ietekmē vairākas Eiropas Savienības politikas, piemēram, daudzgadu finanšu shēma un paplašināšanās, kā arī par jebkuru lietu, kuru tai uztic Eiropadome, ņemot vērā ekonomiskās un monetārās savienības darbības noteikumus". Padomes sastāvs, kas atbild par darbu ar ES ETS, ir Vides padome. Tomēr šīs sistēmas ietekme ir daudzdimensionāla. Tā ir cieši saistīta ar jautājumiem, kas ir citu Padomes sastāvu kompetencē. Pirmkārt, Transporta, telekomunikāciju un enerģētikas padome, kas risina jautājumus saistībā ar augstām enerģijas cenām un to nestabilitāti. Otrkārt, Konkurētspējas padome, kas ir atbildīga par Eiropas rūpniecības konkurētspēju. Treškārt, Ekonomikas un finanšu padome, kas nodarbojas ar klimatiskās pārkārtošanās izmaksām. Visbeidzot, Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome, kas ir atbildīga par enerģētiskās nabadzības jautājumu.

ES ETS sistēma ir viens no galvenajiem ES klimata politikas instrumentiem. Tomēr tās tiešā ietekme uz enerģijas cenām rada daudzus riskus rūpnieciskajai ražošanai ES un aizvien lielāku enerģētiskās nabadzības risku (ko palielinās ēku un autotransporta iekļaušana jaunajā ETS). Ņemot vērā šīs problēmas transversālo raksturu, tā būtu steidzami jāapspriež tādā veidā, lai būtu iespējams koordinēti reaģēt uz konstatētajām problēmām. Tādēļ mēs ierosinām Vispārējo lietu padomei uzdot risināt visaptverošu dialogu par šo jautājumu. Mums ir pienācīgi jākoordinē ES politika, ko ietekmē šī sistēma, un jānodrošina lielāka noteiktība mūsu iedzīvotājiem un rūpniecības nozarēm.